

**UNITATS DIDÀCTIQUES INTEGRADES DE
LLENGUA CATALANA I LITERATURA I
LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA**

(Batxillerat)

L'assaig

Joana M. Amengual

M. Dolors Juncosa

Mariantònia Manresa

Magdalena Serra C.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura

Direcció General d'Ordenació i Innovació

Direcció General d'Administració Educativa

ÍNDEX

1. Proposta didàctica	3
1.1. Curs al qual es dirigeix	3
1.2. Introducció	3
1.2.a. Què i per què és important	3
1.2.b. Tema transversal	3
1.3. Objectius	3
1.4. Criteris d'avaluació	4
1.5. Continguts	5
1.6. Metodologia	6
1.7. Temporització d'activitats	7
2. Annexos	8
2.1. Annex 1 (1a sessió català)	9
2.2. Annex 2 (1a sessió castellà)	13
2.3. Annex 3 (2a sessió català)	18
2.4. Annex 4A (2a sessió castellà)	24
2.5. Annex 4B (2a sessió castellà)	25
2.6. Annex 5A (3a sessió català)	29
2.7. Annex 5B (3a sessió català)	30
2.8. Annex 5C (3a sessió català)	31
2.9. Annex 6A (3a sessió castellà)	33
2.10. Annex 6B (3a sessió castellà)	34
2.11. Annex 7 (4a sessió català)	35
2.12. Annex 8 (4a sessió castellà)	37
3. Bibliografia	38

1. Proposta didàctica

1.1. Curs al qual es dirigeix

Aquesta unitat està pensada per aplicar a 2n de Batxillerat. S'ha triat aquest curs per ser coherents amb la nostra seqüenciació de segon nivell de concreció.

1.2. Introducció

1.2.a. Què i per què és important

Aquesta unitat se centra en l'anàlisi de l'assaig i en la distinció de diferents manifestacions assagístiques. Partint d'un treball d'anàlisi sobre diferents mostres d'aquest gènere, l'alumnat ha d'arribar a identificar els trets més significatius de textos assagístics.

L'objectiu final del tema és augmentar la competència comunicativa i lingüística de l'alumnat, tant pel que fa a la seva vida acadèmica com a la seva vida social i professional.

1.2.b. Tema transversal

Tot i que al Batxillerat els temes transversals no se solen treballar tan extensament com a l'ESO, sempre es poden aprofitar els textos de la unitat per fer-ne unes reflexions. En aquesta unitat didàctica n'apareixen alguns que permeten tractar el tema de l'educació per a la salut (anorèxia i bulímia), i l'educació per a la pau .

1.3. Objectius

Generals	Didàctics
1. Distingir, comprendre i analitzar diferents tipus de textos formals escrits.	1. Definir el concepte d'assaig i distingir les característiques generals pròpies del gènere.
2. Produir missatges escrits amb adequació, coherència, cohesió i correcció textuals.	2. Identificar les característiques lingüístiques i d'estil de l'assaig.
3. Fer un ús correcte de les normes que regulen l'ortografia, la morfologia, la sintaxi i el lèxic.	3. Distingir les principals manifestacions assagístiques.
4. Valorar la llengua i la literatura com una herència cultural, com un mitjà d'interpretació de la realitat i de	4. Identificar les estructures més freqüents de l'assaig.
	5. Produir un treball sobre un/a assagista del

<p>comunicació personal i social.</p> <p>5. Recercar, seleccionar i processar informació per a l'elaboració de textos, utilitzant tant els mitjans tradicionals com les TIC.</p>	<p>segle XX i XXI.</p> <p>6. Utilitzar correctament els pronoms relatius en català.</p> <p>7. Utilitzar amb correcció les preposicions en català.</p> <p>8. Consolidar els conceptes de monosèmia, polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia, hiponímia i canvis semàntics.</p> <p>9. Respectar les convencions i les normes que regulen les diferents manifestacions assagístiques.</p> <p>10. Desenvolupar una capacitat crítica raonada envers les opinions transmeses als mitjans de comunicació.</p>
--	--

1.4. Criteris d'avaluació

<ul style="list-style-type: none"> – Definir el concepte d'assaig i distingir les característiques generals pròpies del gènere. – Reconèixer les característiques lingüístiques i d'estil de l'assaig. – Identificar les principals manifestacions assagístiques. – Distingir diferents tipus d'assaig segons el tema que tracten. – Analitzar les estructures més habituals de textos assagístics. – Conèixer alguns dels assagistes més destacats en llengua catalana i llengua castellana des dels inicis del segle XIX fins a l'actualitat. – Elaborar un treball sobre un/a assagista del segle XX o XXI. – Utilitzar correctament les conjuncions, les preposicions i els pronoms relatius en català. – Conèixer i aplicar els conceptes de monosèmia, polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia, hiponímia i canvis semàntics.

1.5. Continguts

Conceptes	Procediments	Actituds
1. L'assaig. a) Definició. b) Característiques generals. c) Característiques d'estil. d) Manifestacions assagístiques. e) Estructures. 2. Els pronoms relatius en català. 3. Les preposicions en català. 4. Les relacions semàntiques: a) Monosèmia. b) Polisèmia. c) Homonímia. d) Sinonímia. e) Antonímia. f) Hiponímia. g) Canvis semàntics.	1. Comprensió del concepte d'assaig i reconeixement de les característiques generals pròpies del gènere. 2. Reconeixement de les característiques lingüístiques i d'estil de l'assaig a partir d'un esquema. 3. Identificació de les principals manifestacions assagístiques. 4. Anàlisi de textos assagístics a partir de pautes prefixades. 5. Identificació de distints tipus de textos assagístics i classificació d'acord amb els subgèneres als quals pertanyen. 6. Anàlisi de les estructures més habituals dels textos assagístics. 7. Anàlisi comparativa entre un assaig humanístic i un assaig científic. 8. Anàlisi global de textos assagístics. 9. Reconeixement d'alguns dels assagistes més destacats en llengua catalana i llengua castellana des dels inicis del segle XIX fins a l'actualitat. 10. Realització d'un treball sobre un autor/ora -de lliure elecció per part de l'alumnat- que hagi destacat en el gènere assagístic. 11. Anàlisi d'un text assagístic prenORMATIU, a partir d'un qüestionari. 12. Reconeixement de conjuncions, preposicions i pronoms relatius en català a diferents tipus de textos assagístics. 13. Identificació d'errors en l'ús de les preposicions, conjuncions i relatius en català a diferents frases, i posterior correcció. 14. Comprensió i posterior aplicació pràctica a un text dels conceptes que apareixen a un esquema sobre relacions semàntiques (monosèmia, polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia, hiponímia i canvis semàntics).	1. Valoració de la llengua escrita com una forma de coneixement, informació, persuasió i manipulació. 2. Desenvolupament de la capacitat crítica i autocrítica. 3. Actitud crítica raonada envers les informacions i les opinions transmises a la premsa i als altres mitjans de comunicació. 4. Respecte per les convencions que regulen les diferents manifestacions assagístiques. 5. Respecte per les normes de correcció ortogràfica, morfosintàctica i lexicosemàntica. 6. Precisió i rigor en la recerca i en la reelaboració de la informació procedent de les TIC.

1.6. Metodologia

- a) El treball comença amb una breu presentació de la unitat a l'alumnat. S'expliciten els continguts que es treballaran, els criteris d'avaluació que s'aplicaran i quin és l'objectiu final.
- b) El punt de partida és una exposició teòrica dels conceptes específics del tema, juntament amb una exemplificació.
- c) A continuació es farà una anàlisi i una aplicació progressives dels continguts introduïts.
- d) Per acabar, es duran a terme activitats que recullen globalment els continguts treballats a fi d'ampliar la competència comunicativa de l'alumnat mitjançant activitats de comprensió-expressió i de producció-reflexió.
- e) Recursos o materials: fotocòpies, quadern de l'alumne, material textual creat pels alumnes, diccionaris, llibre de text, Internet...

1.7. Temporització d'activitats

	Llengua catalana	Llengua castellana
1a sessió	<p>(Sessió inicial)</p> <ul style="list-style-type: none"> Es llegeix i comenta l'esquema teòric de l'assaig en què apareixen diferents definicions d'assaig, les característiques generals i d'estil, i les diferents manifestacions assagístiques (Annex 1). S'analitzaran dos textos de N. Negroponte, i s'hi localitzaran les característiques generals i d'estil pròpies del gènere assagístic. S'encarrega a l'alumnat que apliqui les característiques de l'assaig a la lectura obligatòria que s'hagi establert en aquest curs. Han d'il·lustrar les característiques amb exemples de la lectura. La feina es lliurarà a la 3a sessió. 	<ul style="list-style-type: none"> La sessió es dedicarà a analitzar les característiques de l'assaig a tres textos (Annex 2). La teoria s'ha donat a la 1a sessió de català. El primer és un assaig humanístic del qual s'extreuen les característiques pel que fa a estructura, tema i estil. A l'annex es troba també un esquema en què s'expliquen i exemplifiquen les estructures més habituals (Annex 2, núm. 1). El segon és un assaig de divulgació científica i es reforcen els conceptes treballats al text anterior (Annex 2, núm. 2). A continuació hauran d'emplenar un quadre comparatiu entre els dos textos (Annex 2, núm. 3). Finalment se'ls comanarà per realitzar a casa una anàlisi completa d'un altre assaig (Annex 2, núm. 4).
2a sessió	<ul style="list-style-type: none"> Es llegiran i comentaran amb l'ajut del professor/a set textos assagístics, establint-ne la tipologia i completant el quadre de les característiques específiques que apareix al final de l'Annex 3. 	<ul style="list-style-type: none"> En primer lloc se'ls presentarà un esquema teòric en què apareixen els orígens de l'assaig i els principals assagistes en llengua catalana i en llengua castellana dels segles XX i XXI. Se'ls comanarà la realització d'un treball que lliuraran el dia de la prova específica d'avaluació (Annex 4A). Després se'ls passaran fotocopiats sis textos que pertanyen a diferents subgèneres assagístics que apareixen a l'esquema teòric de la 1a sessió de català. L'alumnat haurà de classificar els fragments segons el subgènere i justificar-ho. També hauran d'assenyalar alguns trets d'estil propis de l'assaig (Annex 4B).
3a sessió	<ul style="list-style-type: none"> Es posarà en comú la tasca que han fet de recerca de les característiques de l'assaig a la lectura obligatòria. (Annex 5A) A partir de dos textos de l'Annex 3 es treballaran diferents qüestions gramaticals i amb un text de Borja de Riquer s'analitzaran els usos del "que". A l'Annex 5B es resoldran una sèrie d'exercicis sobre l'ús de les preposicions i dels pronoms relatius. Si el professor/a ho creu oportú, es poden treballar dos textos de reforç a l'Annex 5C. 	<ul style="list-style-type: none"> La sessió es dedicarà a les relacions semàntiques. En primer lloc es presentarà un esquema amb definicions i exemplificacions que el professor/a explicarà (Annex 6A). Després, a partir del text <i>La delgadez</i> de V. Verdú, de la 1a sessió (Annex 2, núm. 1), es posaran en pràctica els conceptes apareguts a l'esquema (Annex 6B).
4a sessió	<ul style="list-style-type: none"> <u>Prova específica d'avaluació.</u> Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 7. 	<ul style="list-style-type: none"> Es recolliran els treballs comanats a la segona sessió. <u>Prova específica d'avaluació.</u> Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 8.

2. Annexos

2.1. Annex 1 (1a sessió català)

L'ASSAIG

Definició:	
<ul style="list-style-type: none"> - és una reflexió lliure, íntima i personal sobre un tema. - gènere literari en què s'opina sobre un tema i es defensen idees o postures determinades. - "literatura d'idees" (Joan Fuster) 	
Característiques generals	<ul style="list-style-type: none"> • L'enfocament del tema és personal i subjectiu. • Varietat de temes, de tons i d'estil. • Llibertat d'estructura, tot i que la majoria utilitza l'esquema argumentatiu (plantejament, desenvolupament i conclusions o resum final) • Sol estar escrita en prosa i pot tenir extensió variable. • Sol tenir un objectiu didàctic o moralitzador, interpretatiu o divulgatiu (pretén obrir camins de reflexió). • Sol tenir un contingut rigorós, fonamentat, argumentat i documentat. • Sol anar dirigit a un ampli sector de lectors (més o manco cultes), interessats per temes diversos, però no especialistes, amb qui sovint l'autor comparteix el mateix temps històric. • Sovint pot suscitar polèmica, debat o matisacions amb els lectors o amb altres assagistes. • Sol utilitzar cites d'autoritat o referències explícites d'altres textos (de les quals no es donen necessàriament les referències completes perquè no té un objectiu erudit, sinó que pretén establir connexions amb altres idees o autors). • Sol fer un ús connotatiu i figuratiu del llenguatge. • Solen predominar els tipus de text expositiu i argumentatiu. • No pretén ser exhaustiu ni necessàriament especialitzat. • Llenguatge elaborat. • Freqüents digressions (romp el fil del discurs per parlar de coses que no tenen connexió amb el que s'està tractant).
Característiques lingüístiques o d'estil	<ul style="list-style-type: none"> • Ús de la primera personal del singular o del plural. • Apel·lacions al lector. • Recursos retòrics. • Vocabulari: abunden els tecnicismes, substantius abstractes, adjectius valoratius i, en general, el lèxic connotatiu. • Ús freqüent de nexes de causa (perquè, gràcies a...), de conseqüència (doncs, així, per tant...), d'oposició (però, tanmateix, encara que...). • Ús de locucions que ordenen les idees (en primer lloc, a continuació, d'una banda, per acabar...). • Ús de la ironia i jocs de paraules. • Ús de citacions com argument d'autoritat. • La utilització de puntuació i de tipografia per exemplificar, per explicar, per ampliar, per aclarir: parèntesi, cometes, dos punts, cursiva, guionets, claudàtors, etc.
Manifestacions assagístiques (difícil delimitar els subgèneres)	<ul style="list-style-type: none"> • Article polític, sociològic, de divulgació científica... • Article d'opinió publicat a la premsa d'extensió variable. • Glossa: article breu de reflexió amb propòsit didàctic i pedagògic. • Epístola: sol adoptar la forma de correspondència entre autors i recollir-se en forma d'epistolaris. • Diari o dietari: conjunt d'anotacions i de reflexions datades que l'autor/a fa sobre temes diversos. • Aforisme: text breu rotund que cerca provocar la reacció i la reflexió del lector. • Les memòries i autobiografies també poden contenir fragments assagístics.

EXEMPLIFICACIONS:**Text 1**

Quan mirau la televisió, us queixau de la resolució de la imatge, de la forma de la pantalla o de la qualitat del moviment? Probablement no. Si us queixau, segurament és de la programació. O com diu Bruce Springteen, “57 canals i cap programa”. Això no obstant, quasi tota la recerca dirigida a millorar la televisió precisament té com a objectiu perfeccionar la qualitat de la presentació en comptes de la qualitat artística del contingut.

L'any 1972, uns quants japonesos amb visió de futur es demanaren quina seria la pròxima passa evolutiva de la televisió. Arribaren a la conclusió que seria l'alta resolució, i postulaven que la passa següent al pas del blanc i negre al color seria la televisió amb qualitat de cinema, és a dir, el que s'anomena televisió d'alta definició (HDTV) *. En un món analògic això era un mètode lògic per millorar la televisió i és el que feren els japonesos els 14 anys següents. Li posaren el nom de Hi-Vision. **

* Sigles de High Definition Television

** De High Television. Possiblement, si hagués triomfat, en català s'hauria de dir Alvisió, Alvé o AV

[Nicholas Negroponte: *Viure en digital*]

Text 2

Els caixers automàtics i els punts d'informació fan servir pantalles tàctils amb prou èxit; però els ordinadors personals quasi mai no permeten que el vostre dit toqui la pantalla, cosa prou sorprenent quan pensau que el dit humà és un punter que no cal agafar i que en tenim deu. Podeu passar de les tecles a la pantalla, del pla horitzontal al pla vertical. Però encara no s'ha imposat. Aquí teniu les tres raons que m'han donat, però jo, ara com ara, no en crec cap.

Tapau el que indicau quan ho assenyalau. Ben cert, però això passa amb el paper i el llapis i no s'ha aturat l'hàbit d'escriure o d'assenyalar amb el dit alguna cosa al paper.

El dit és de baixa resolució. Fals. Pot ser rabassut, però té una resolució extraordinària. Després de tocar una superfície, només cal una segona passa per fer lliscar el dit suaument i posicionar un cursor amb gran precisió.

El dit embruta la pantalla. Però també la neteja! Una manera de pensar en els visualitzadors tàctils és que estaran en un estat constant de brutor més o menys invisible, en el qual les mans netes netegen i les brutes embruten (més o menys).

L'autèntica raó per no emprar els dits és que encara no hem trobat una bona tecnologia per percebre l'entorn pròxim d'un dit: quan el dit és prop però no toca el visualitzador. Amb només dos estats possibles, tocar o no tocar, moltes aplicacions són, en el millor dels casos, barroeres. Mentre que si el cursor aparegués en tenir el dit a mig centímetre de la pantalla, per exemple, tocar una pantalla seria com un clic de ratolí.

Una de les característiques dels dits és que les petites protuberàncies papil·lars que formen les empremtes digitals, es comporten com les cadenes d'un pneumàtic per a la neu i afegeixen fricció on la pell toca el vidre. Aquesta adhesió us permet pitjar realment damunt la pantalla i introduir forces damunt el seu pla.

[Nicholas Negroponte: *Viure en digital*]

1. Quin és el tema de què tracten aquests fragments?

Text 1: _____

Text 2: _____

2. Quina intenció té l'autor? Quin és el missatge que pretenen transmetre?
3. Estan destinats a un lector especialitzat en el tema o al públic en general? Raona la teva resposta.

4. Enumera les característiques generals de l'assaig que es manifesten a cada un dels textos.

<i>Característiques generals pròpies de l'assaig</i>	
Text 1	Text 2

5. Localitza als textos 1 i 2 les característiques lingüístiques o d'estil que s'hi reflecteixen i anota-les al quadre que apareix a continuació:

Característiques lingüístiques	Text 1	Text 2
1a persona		
Apel·lacions		
Recursos retòrics		
Vocabulari		
Nexes		
Locucions		
Ironia i jocs de paraules		
Citacions		
Puntuació i tipografia		

2.2. Annex 2 (1a sessió castellà)

1. Lee atentamente el siguiente ensayo humanístico y contesta las preguntas:

La Delgadez

Es en primavera cuando de verdad empieza el tiempo de la mortificación. Gimnasia, masajes, dietas de pocas calorías. He aquí la cuaresma moderna que reina hasta el tiempo estival y hacia esa supuesta onomástica del cuerpo para la que ha de ir preparándose la población en lucha con sus grasas. Hidroterapia, saunas, hierbas laxantes, una cucharada de un potito nauseabundo en lugar de los tres platos. Penitencia y ayuno voluntario.

Al fervor por el espíritu sucede el cuidado por la "línea". A la atención del alma le sigue el mimo de la silueta; y, sin embargo, una misma mística inspira a ambos desvelos.

Así como en el fondo de cada ser humano, por infame que nos parezca y según la fe, es posible hallar impresa la imagen de Dios, y salvarlo; así en el fondo de cada ser obeso se encuentra guarecido un hombre o una mujer delgados que nos reclaman.

El gordo o la gorda nos miran hoy desde sus carnes como cautivos de una morfología que les excede. Están así de gordos acaso por sus vicios, pero acaso también por una enfermedad sin culpa. Es decir, padecen estos seres lo mismo que se diagnostica de los delincuentes o de la prostituta. Viven, no cabe duda, en un descarrío, pero a estas alturas del conocimiento médico y social su reinserción puede quedar asegurada. Más aún, a diario se reciben testimonios de antiguos gordos que con sus fotos del antes y el después exponen de qué modo y en qué plazos lograron perder sus kilos superfluos. Kilos superfluos, o sea, excedentarios. Y, como todo lo que está de más, del orden del pecado.

Los pecados, en efecto, caen sobre el alma, la manchan y la *apesadumbran*. Y el alma se quita un peso de encima al purificarse. Del mismo modo, los kilos que se pierden en la dieta o en el ejercicio físico son pesos que uno aparta de sí como maculaturas.

Espesas conchas de grasa que se llevaban encima. Sí, ¿pero encima de qué? Caramba, pues de qué va ser. Encima de ese cuerpo esbelto que en el sistema de la belleza-delgadez se estima como única figura inocente, y desde donde se considera, en consecuencia, a toda obesidad como una rara serpiente que se le ha enroscado ominosamente al gordo. Qué época.

[Vicente Verdú: *Sentimientos de la vida cotidiana*]

- a) Resume el texto y propón un nuevo título.
- b) Analiza su estructura y clasifícala según el esquema:

Estructuras	Definición	Ejemplos
Deductiva	Parte de lo general y van apareciendo hechos, datos, ejemplos...	<i>La mayor causa de mortalidad entre los jóvenes son los accidentes de tráfico. La semana pasada mi sobrino quedó sepultado con su moto bajo las ruedas de un camión.</i>
Inductiva	Parte de una exposición de hechos, datos, ejemplos... para llegar a una idea general.	<i>La semana pasada mi sobrino quedó sepultado con su moto bajo las ruedas de un camión. No hay duda que la mayor causa de mortalidad entre los jóvenes son los accidentes de tráfico.</i>
Encuadrada	Parte de lo general, después se exponen hechos, datos, ejemplos... y finalmente se vuelve a la idea general.	<i>La mayor causa de mortalidad entre los jóvenes son los accidentes de tráfico. La semana pasada mi sobrino quedó sepultado con su moto bajo las ruedas de un camión. La carretera se lleva a nuestros jóvenes.</i>
Paralela	Exposición de hechos o ideas a través del tiempo o en un momento determinado.	<i>Hace cien años era impensable la muerte de jóvenes por accidentes de tráfico. En los años 80, las estadísticas empezaron a reflejar este problema. Hoy en día es la principal causa de mortalidad entre los jóvenes.</i>

- c) Señala la tesis que defiende Vicente Verdú y explica los argumentos que utiliza para defenderla.
- d) Analiza las características del ensayo en el texto de V. Verdú en cuanto a:
- Su extensión:
 - Su tema:
 - Su estilo:
 - recursos retóricos:
 - vocabulario abstracto:
 - elementos que reflejan la subjetividad del autor (ironía, léxico valorativo, uso de la 1ª persona...):
 - apelaciones al lector:
 - uso de los tiempos verbales:
 - tipo de construcciones sintácticas:
 - nexos (causa, consecuencia, oposición...):
 - puntuación y tipografía especiales:

2. Lee atentamente el siguiente ensayo científico y contesta las preguntas:

Toumaï: ¿un ancestro molesto?

Su cráneo recuerda el de un australopiteco evolucionado. Visto de atrás, parece un chimpancé. ¿Hasta qué punto el cráneo de Toumaï, encontrado en el desierto de Sahel y de una antigüedad cifrada en 6 ó 7 millones de años, nos obliga a modificar nuestras ideas sobre los orígenes del hombre?

[...] **Una linealidad imposible.** Si se considera que estos elementos son suficientes para hacer de *Sahelanthropus tchadensis* un homínido situado en la raíz de la línea que conduce al hombre moderno, se pone seriamente en entredicho el modelo lineal de los orígenes del hombre. Según éste, en efecto, un homínido tan antiguo debería empezar apenas a presentar ciertos signos característicos de la línea. En todo caso, no podría tener la cara de un homínido tres veces más reciente que su edad geológica. Más aún, si se coloca este fósil en el origen de la línea de los homínidos, el modelo lineal obligaría a excluir de los ancestros del hombre moderno todas las criaturas con una cara más primitiva (y la lista es larga...).

En cambio, el modelo arborescente no impide hallar, hace 6 ó 7 millones de años, huellas de criaturas que combinen de una manera todavía inédita rasgos de homínidos y de chimpancés. O que posean características nuevas. Además, al admitir la adquisición independiente de caracteres similares, este modelo lleva a pensar que ciertas estructuras, como el toro supraorbital que manifiestamente posee *Sahelanthropus tchadensis*, son probablemente poco fiables para reconstruir las relaciones

entre fósiles. Pues distintas criaturas pudieron compartir rasgos comunes, como este toro, sin haberlas heredado necesariamente de un antepasado común.

Sahelanthropus tchadensis es un candidato al título de primer homínido, aunque creo que será imposible demostrarlo. En mi opinión, no es más que la parte emergida del iceberg de la diversidad taxonómica, la cual marcó la evolución de los homínidos entre 5 y 7 millones de años.

Es muy probable que le una un vínculo estrecho e importante con la rama que ocupamos en el árbol de la vida, la de los homínidos. Pero creo más bien que constituirá una prueba reveladora de la diversificación de las criaturas fósiles de la familia de los grandes simios, a la que pertenecía el ancestro común del hombre moderno y el chimpancé. La fauna de los esquistos de Burgess, en Canadá, donde encontramos un increíble surtido de grupos de invertebrados de hace unos 500 millones de años, es un ejemplo célebre de diversidad que atestigua una diversificación evolutiva. ¿Pertenece *Sahelanthropus tchadensis* al equivalente de los esquistos de Burgess para los simios africanos?

[Bernard Wood: "Toumaï: ¿un ancestro molesto?" a *Mundo científico*, núm. 239]

- a) Resume cada párrafo del texto en una línea.
- b) ¿A qué parte de la estructura del texto íntegro corresponde el fragmento? Justifícalo.
- c) El texto es expositivo-argumentativo. ¿En qué momentos predomina cada una de estas modalidades textuales?
- d) Señala la tesis que defiende B. Wood y explica los argumentos que utiliza para defenderla.
- e) Señala los rasgos estilísticos que permiten clasificar el texto como un ensayo científico:
- Tipo de construcciones sintácticas:
 - Vocabulario:
 - Uso de los tiempos verbales:
 - Elementos que aportan subjetividad al texto:

3. Compara los dos textos a partir del siguiente esquema:

SIMILITUDES	DIFERENCIAS

4. (Actividad para realizar en casa) Analiza las características propias del ensayo en el siguiente texto:

Así que confié en la Renfe

Mi aversión a los aviones está siendo sustituida por mi odio a los aeropuertos: uno sabe cuándo entra en ellos pero jamás cuándo sale, y varias amistades mías se habían tirado recientemente seis y siete horas en Barajas o El Prat gracias, sobre todo, a los *overbookings* u overbulars del inefable señor Irala, presidente de Iberia, que gusta de reducirle drásticamente a la gente sus fines de semana. Así que, pese a la lentitud increíble de nuestros ferrocarriles, decidí confiar en la Renfe. Más de siete horas hasta Barcelona y lo mismo a la vuelta, pero al menos uno se hace desde el principio a la idea de la larga espera, y mejor pasarla leyendo y sin adrenalina que incómodo y segregando incertidumbre y rabia en esas cárceles en que han convertido a los aeropuertos españoles.

[...] Pero lo bueno vino al final, cuando faltaban tan solo segundos -literalmente segundos- para que el tren parara en la estación final. Había salido ya con la maleta de mi vagón de fumador y aguardaba la llegada junto a la portezuela. En la mano, el último cigarrillo que había encendido, pero sin fumarlo, pues había ya otros viajeros agolpados a ambos lados, asimismo con sus equipajes. Entonces un empleado de Renfe que también llevaba el suyo (mi vagón de preferente conducía a varios, supongo que todos de gorra) me sometió al siguiente diálogo [...]:

Él: "Oiga, en este espacio no se puede fumar" (y señaló un catelito que yo no

había advertido). Yo: "Ah, perdone, no me había fijado, es que salgo de ese vagón de fumador" (del que también salía él). Él: "Pues hay que fijarse, en este espacio no se fuma". Yo: "Muy bien, dígame qué quiere que haga: ¿vuelvo al vagón para apagarlo, y les molesto a todos ustedes" (el pasillo lleno de gente con maletas en el suelo), "o espero ya a que bajemos?" [...] Él: "Eso que hay ahí es un cenicero, ahí puede apagarlo" (y me señaló una moldura plateada sin la menor pinta de cenicero; tiré de ello y apagué el cigarrillo). Yo: "Pues podía haber empezado por ahí y nos habríamos ahorrado este rato de humo que tanto lo ofende". Él (con voz de sabihondo): "Ya, pero es que no quería decírselo".

En aquel instante paró el tren y se abrió la portezuela. Andaba yo muy quemado: la Renfe había funcionado mal y se había portado groseramente a la ida, y al final de la vuelta tenía que soportar a un empleado gilipollas cuyo tocándome los cojones, era eso a la postre. Insisto: fui educado y salí de allí sin añadir nada más. Pero ruegue al cielo ese empleado que no se vuelva a topar conmigo en otro viaje. Con imbéciles curiles no soy dos veces educado. Y la Renfe no lo es nunca según he visto y comprobado.

[Javier Marías: "Así que confié en la Renfe" a *El Semanal*, núm. 7861]

2.3. Annex 3 (2a sessió català)

Manifestacions assagístiques en català

1. Amb l'ajut del professor/a comenta les característiques dels textos següents, estableix-ne la tipologia i completa el quadre del final de l'annex:

Text 1

CRÍTICA DE TEATRE

SHYLOCK

Primer de tot s'ha de dir que Shylock hauria de ser assignatura obligatòria a totes les escoles d'interpretació, ja que per sobre d'unes altres virtuts que ara comentarem, l'actor d'aquest monòleg, Manel Barceló, imparteix una autèntica lliçó de versatilitat gestual i declamatori, a més de fer gala d'una enorme facilitat per omplir sense aparent esforç i durant dues hores un escenari poblat només per una polifuncional maleta i la seva capacitat d'encís, mescla de talent pedagògic i d'imaginació fabulista. Amb el *Mercader de Venècia* com a lliure fil conductor de la funció, i fent un seguiment especial dels dos únics personatges jueus de tota l'obra shakesperiana: Shylock i Túbal, Barceló ens fa cinc cèntims de la persecució patida pel poble jueu al llarg de tota la història de la humanitat (*menys mal* que troba un forat per recordar que Sharon no és precisament una víctima angelical), alternant fites i efemèrides reals de tots els temps, amb anècdotes o comentaris teatrals referents a diferents muntatges d'*El Mercader de Venècia*, que de rebot afecten a la mateixa funció que ens presenta, en un exercici de metateatre, o teatre dins del teatre, força suggeridora. Tot i així, cal dir que l'experiment resulta una mica llarg, i tot i la compensació que suposa l'energia còmica i la bona feina de l'actor, la sensació és que el gaudi hauria estat major si el monòleg fos un pèl més breu, la qual cosa, vista la funció, no semblava gaire difícil de fer i estaria plenament justificada en nom de l'entreteniment general i més assequible.

[Javier Matesanz: "Shylock" a *Diari de Balears*, 1 de desembre de 2002]

Text 2

Les adaptacions postpaleolítiques es caracteritzen en general, com ja hem dit, per un alt grau d'eficiència en l'exploració integral d'ecosistemes específics. Si ens fixem en aquest factor (el grau d'eficiència), com suggereixen V. Shnirelmann (1994) o A. Testart (1982), veurem que els sistemes de caça i recol·lecció especialitzats comparteixen amb els sistemes agrícoles incipients alguns trets rellevants que, tanmateix, no

remeten a tecnologies concretes. El tret que unifica tots els caçadors-recol·lectors "complexos" o "avançats", per recollir els termes més usuals, és la pràctica de diverses estratègies de previsió del risc. Aquestes estratègies, com s'ha dit, són molt variades i depenen dels diferents contextos.

[J.M.Vicent García: "Explicar els orígens de l'agricultura" a *L'Avenç* núm.274]

Text 3

Les persones felices no tenen memòria.

La majoria d'edat només s'aconsegueix quan el fill comença a sentir compassió del pare. Diguem les lleis el que vulguem.

L'única manera de llegir un pròleg és llegir-lo després del llibre.

Tots som únics. Poc o molt, cadascú se sent distint dels altres.

Viure és això: un cos que alena, que palpita, que sua, que sent el buit del temps.

Viure és envellir, com a mínim.

La joventut és "una cosa" de la qual cal usar i abusar: no som joves dues vegades.

Qualsevol poder és abús de poder. Això va en la mateixa naturalesa de les coses.

[Joan Fuster: *Aforismes*]

La no-violència és la llei del homes; la violència és la llei dels animals. (Mahatma Gandhi)

El qui busca l'oblit en la solitud, només fa créixer el record. (Thomas Fuller)

La sinceritat no obliga a dir-ho tot, sinó que allò que es diu sigui allò que es pensa. (Àngel Ganivet)

És una veritat absoluta que la veritat és relativa. (André Maurois)

Però les aigües molles foraden les dures roques. (F. de B. Moll)

La gota forada la pedra, no per la força, sinó per la seva constància. (Publi Ovidi)

La felicitat no és una estació a la qual s'arriba, sinó una manera de viatjar. (Margaret Lee Rumbeck)

Text 4

Divendres, 24 d'agost de 1923

Monk's House, Rodmell, [Sussex]

Estimat Roger;

Pens que el teu llibret [*A Sampler of Castile*] és un èxit. No nego que s'haurien de millorar algunes parts ajustant-les una mica més, però en general em sembla una obra sorprenent, tan subtil, tan suggerent, tan plena de vida, que va articulant tot de manera que és molt fàcil seguir-lo; no el vaig poder deixar. No hi ha res d'aquesta casta que jo conegui, i tal vegada no haves fet fins ara res que em sorprengués tant en reconèixer la grandària i l'abast de la teva ment esplèndida. Sé que sospitaràs que tot això és pur afalac, però és veritat, demana-ho a en Clive.

Crec que t'aconsellaria malament si insinués tallar l'original. És tan interessant que trencar-lo seria mutilar-lo. He assenyalat algunes badades que escric a una pàgina a part, que incloc al sobre.

Evidentment, pens que la Press és molt afortunada en tenir aquest llibre. Has de continuar escrivint. M'agradaria que escrivissis sobre literatura. Crec que has trobat una manera genuïna i fantàstica de jugar aspectes molt diferents, que normalment s'escapen a la conversa i al pensament amb un mateix. I em resulta curiosa i sorprenent la forma en què has desenvolupat completament el teu propi llenguatge.

Sempre teva,

Virginia Wolf

[Virginia Wolf: *Virginia Wolf. Paper Darts*]

Text 5

7 de març

Ahir, llegint l'excel·lent article de George Steer sobre la guerra -vívida evocació de l'ambient de Salamanca, amb el "petit general" telefonant a l'ombra de la catedral gòtica i xorigueresca, i visió terriblement realista del front de Madrid; els poblets fetorosos on tot és esbocinat i la lluita titànica dels avions que s'amaguen entre els núvols "en olímpica emboscada"-, llegint aquelles pàgines vives i punyents, pensava com és curiós de poder veure convertida en poesia, patinada amb el vel auri de l'art, aquesta guerra que es desplega encara, horrible, en la seva fase més intensa. Per a algú, no pas per a nosaltres, aquesta tragèdia és "una emoció recordada en la calma".

Però també he vist al cinema els reportatges sobre la resistència de Madrid, on la vida a les trinxeres, els edificis enderrocats, són ja convertits en espectacle, velats i ennoblits de música elegíaca, quan encara la gent mor a les trinxeres, entre aquell fang que el *cameraman* subratllava, i quan més i més cases s'esfondren sota el foc aeri...

[Marià Manent: *Dietari dispers*]

Text 6

MAL PER MAL, DIGUEM "CINEMA"

Ja ho comprenc, ja, que el dir "cinematògraf", amb totes les seves lletres, resulta un xic llarg i un si és no és pedregós per a intercalar en la peresosa conversa. Però això de que es generalitzi entre nosaltres l'abreviatura "cine" i de què, a tort i a dret, arribi a imprimir-se sense empatx, no em sembla gens bé. Aquesta abreviatura està tocada del més plebeu madrilenyisme: pertany a la mateixa xulapíssima família "el cine" que "la preven", que "la comi", que "la delega", que "la Bombi"; i jo confesso que em fa mal d'ulls trobar paraula de tan obscur bressol, impresa correntment, sense ser-ho ni tan sols en cursiva -o entre els guionets que han vingut a substituir la mai prou plorada cursiva,- damunt els periòdics catalans.

Penso que, quan no tinguéssim massa pressa, i sempre en el parlar o en l'escriure haguéssim de fer-ho amb certa elevació, lo millor fóra emprar "cinematògraf" tot enter, amb llengua ben diligent i castigada. Però, ja que això no resulta agradable, tothora posats a abreviar, valdria més dir, no "cine", a la manera madrilenya, sinó "cinema", a la manera de París... primer, perquè tot lo que sigui evitar la ferum de provincianisme ens és ventatjós; segon, perquè la forma "cinema" serva, tanmateix, una mica més de caient clàssic que "cine"; i tercer, perquè, avesant-se a "cinema" se facilita que ja, per lo que falta, 'empleï "cinematògraf" més sovint. Lo qual, repeteixo, és lo desitjable, per molt que pesi a n'aquells qui, amb el pretext de què el temps és or, suprimeixen els punts de les "ii", se donen a l'ortografia fonètica, se calcen amb botines d'elàstica, i s'accontente, per toaleta, cada dematí, amb tirar-se un glopet d'aigua a la punta del nas.

[Eugeni d'Ors: *Glosari*]

Text 7

Jo no sé si ho feien els pocs anys, però em penso que en aquells dies que tracto d'evocar em sentia gairebé feliç. Probablement ho era, i mai no ho he estat tant com aleshores. Crec que, d'aquesta ganga, no en tenia l'exclusiva. En general, la gent de Barcelona participava d'una autèntica felicitat. I no es confongui amb la inconsciència ni la beneiteria, ni la ignorància dels llops que ens esperaven enllà de la barrera. Avui dia ens queixem de tot, som desgraciadíssims, però ens pensem ser molt vius i molt conscients. Jo crec que badem tant com aleshores. Suposem que ara ens toca patir, però després, amb la física nuclear, tothom menjarà tres plats per dinar i tres plats per sopar, i potser el que tenim als nassos no és res més que l'edat de pedra i el campí qui pugui. Fem una pila de calendaris sobre les possibilitats del món de demà passat, i la Providència pot disposar-nos una traca valenciana que ni el combregar no hi serà a temps.

És a dir, insinuo aquestes consideracions perquè s'entengui bé que si aleshores la burgesia més selecta del país trobava magnífic l'edifici del Palau de la Música, obra de don Lluís Domènech i Muntaner, no es cregui que aquella burgesia era completament ximple. Jo trobo més ximpls els refinats d'avui dia que s'enamoren de coses, per al meu gust, abominables.

[J.M de Sagarra: *Memòries I*]

TEXT	TIPUS D'ASSAIG	CARACTERÍSTIQUES ESPECÍFIQUES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		

--	--	--

2.4. Annex 4A (2a sessió castellà)

Orígenes del ensayo. El ensayo en los siglos XX y XXI		
Orígenes		
<ul style="list-style-type: none"> - Época clásica (epístolas, diálogos...): Platón, Séneca... - Renacimiento (<i>Essais</i>): Montaigne (padre del ensayo moderno) 		
Siglos XX y XXI		
Etapas	Català	Castellano
Primer tercio del siglo XX	<ul style="list-style-type: none"> - Josep M. de Sagarra - Josep Torres i Bages - Joan Maragall - Pere Coromines - Gabriel Alomar - Eugeni d'Ors - Carles Riba - Pompeu Fabra - Antoni M. Alcover - Jaume Vicens i Vives - Joaquim Torres-García - Josep Carner - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Miguel de Unamuno - Azorín - Antonio Machado - Ángel Ganivet - Pío Baroja - José Ortega y Gasset - Manuel Azaña - Gregorio Marañón - Ramón Pérez de Ayala - Salvador de Madariaga - Claudio Sánchez Albornoz - Ramiro de Maeztu - ...
De la postguerra a la década de los 80	<ul style="list-style-type: none"> - Josep Pla - Agustí Calvet - Joan Ferraté - Josep Melià - Nèstor Luján - Joan Fuster - M. Aurèlia Capmany - Josep M. Llompart 	<ul style="list-style-type: none"> - Pedro Laín Entralgo - Julián Marías - José L. López Aranguren - María Zambrano - Francisco Ayala - Enrique Tierno Galván - Carmen Martín-Gaité
La actualidad	<ul style="list-style-type: none"> - Valentí Puig - Josep Vicent Marquès - Joan F. Mira - Pere Gimferrer - Àlex Susanna - Josep Piera - Sebastià Serrano - Francesc Vallverdú - Pilar Rahola 	<ul style="list-style-type: none"> - Antonio Muñoz Molina - Almudena Grandes - Javier Marías - Arturo Pérez Reverte - Manuel Vázquez Montalbán - Francisco Umbral - Rafael Sánchez Ferlosio - Maruja Torres - Rosa Montero

1. Elige uno de los autores/as que aparecen en el esquema anterior; busca y selecciona información sobre él/ella en Internet y elabora con procesador informático un trabajo con una extensión aproximada de dos páginas.

2.5. Annex 4B (2a sessió castellà)

Clasifica los fragmentos siguientes según el subgénero ensayístico al que pertenecen y justifícalo. Señala en cada fragmento algún rasgo de estilo propio del ensayo:

Texto 1

Santiago de Cuba, 21 febrero 1961.

Sr. D. Jaime Gil de Biedma,

Barcelona.

Querido Jaime,

hoy me ha llegado tu libro sobre *Cántico*. He leído el principio, el final y el medio, a trozos y sin darme aliento: me parece que has escrito algo estupendo, y que va a divertirme y ocuparme mucho tiempo. Tu libro tiene dos cosas que me gustan, en particular, a mí: análisis detallados de algunos poemas y pequeñas discusiones de teoría crítica. Pero, dejando las manías privadas, por lo que he visto, hasta el momento, del libro me parece que has acertado admirablemente en el enfoque básico del tema (inmediatez y reflexión, ley de la poesía de Guillén) y en la descripción del carácter *dramático* de los poemas (de la mayoría de ellos por lo menos) de *Cántico*.

[Juan Ferraté: *Jaime Gil de Biedma*]

Texto 2

Por desgracia es muy corto el intervalo entre el tiempo en que se es demasiado joven y el tiempo en que se es demasiado viejo.

[Montaigne]

Texto 3

Calidad y nostalgia

Nuestro sistema educativo se ha transformado profundamente en los últimos treinta años. Para entender esta transformación hay que estudiar los cambios políticos, sociales e ideológicos que se han ido sucediendo, a una velocidad vertiginosa, en diversos aspectos de nuestra vida cotidiana: nuestra sociedad ha cambiado de valores; se ha transformado la vida y el concepto mismo de familia; nuestras sociedades pluralistas se han diversificado y han perdido el consenso sobre los objetivos de la educación; ante la inhibición de otros agentes, nuestras escuelas han ido asumiendo cada vez un mayor número de responsabilidades educativas.

[J.M. Esteve: "Calidad y nostalgia" a *Cuadernos de Pedagogía*,
núm. 317]

Texto 4

La poesía de Bécquer –sigue hablando Mairena a sus alumnos-, tan clara y transparente, donde todo parece escrito para ser entendido, tiene su encanto, sin embargo, al margen de la lógica. Es palabra en el tiempo, el tiempo psíquico irreversible, en el cual nada se infiere ni se deduce. En su discurso rige un principio de contradicción propiamente dicho: *sí, pero no; volverán, pero no volverán*. ¡Qué lejos estamos, en el alma de Bécquer, de esa terrible máquina de silogismos que funciona bajo la espesa y enmarañada imaginaria de aquellos ilustres barrocos de su tierra! ¿Un sevillano, Bécquer? Sí; pero a la manera de Velázquez, enjaulador, encantador del tiempo. Ya hablaremos de eso otro día. Recordemos hoy a Gustavo Adolfo, el de las rimas pobres, la asonancia indefinida y los cuatro verbos para cada adjetivo definidor. Alguien ha dicho, con indudable acierto: "Bécquer, un acordeón tocado por un ángel." Conforme: el ángel de la verdadera poesía.

[Antonio Machado: *Juan de Mairena II*]

Texto 5

LA VOZ

De todas las huellas que deja el cuerpo a su paso, ninguna es tan estremecedora como la voz. La voz no sólo nos alerta el tímpano, se apoya allí como una mano o un mapa. Es todo el otro que llega agrupado en el sonido. El cuerpo entero es un pretexto para producir oquedad, una arquitectura que crea residencias aseadas para el placer o para el secreto. De ahí la aguda fascinación que conllevan las escuchas telefónicas. La escucha nos acerca hasta los confines del otro, cachea hasta el último rincón de sus ventrículos. Desmantela al auscultado. Es el espionaje total.

El pensamiento emite y recibe signos, el cuerpo emite y recibe sonidos, dice Florence de Mèredieu. La voluptuosidad que de la música se obtiene no es otra cosa que esa súbita saciedad de los incontables alveolos que nos puebla la estatura. Se puede estar de muchos modos intoxicado, pero ninguna intoxicación es tan hipnótica como la que

suscita el sonido. He aquí el poder de la música y también de la voz, su gran persuasión, su abuso sobre toda voluntad de resistencia. [...]

[Vicente Verdú: *Sentimientos de la vida cotidiana*]

Texto 6

EL OFICIO DE VIVIR

29 de noviembre

¿No debería sorprenderme, en alguna mañana de niebla y de sol, el pensamiento de que cuanto se me ha otorgado ha sido un don, un gran don? ¿De que desde la nada de mis padres, desde aquella nada hostil, broté y crecí yo solo, con todas mis cobardías y mis glorias, y que, fatigosa, duramente, sorteando toda clase de riesgos, haya llegado a este hoy, robusto y concreto, encontrándola a ella sola, otro milagro de la nada y del azar? ¿Y de que cuanto he gozado y sufrido con ella no haya sido un don, un gran don?

[Cesare Pavese: *El oficio de vivir*]

	Subgénero	Por qué	Rasgos de estilo
Texto 1			
Texto 2			
Texto 3			
Texto 4			
Texto 5			
Texto 6			

--	--	--	--

2.6. Annex 5A (3a sessió català)

1. Torna a llegir el text del Glosari d'Eugeni d'Ors (Annex 3, text 5) i contesta les preguntes següents:
 - a) És correcte l'ús de "per a + infinitiu" (línia 2)? Raona-ho.
 - b) Hi ha un error gramatical que es repeteix a les línies 2 i 3. Comenta'ls i corregeix-los.
 - c) Per què és inadequat l'ús de "damunt" (línia 8)?
 - d) Corregeix totes les formes de "lo" neutre que apareixen al text.
 - e) Per quina forma es pot substituir la forma relativa "lo qual" (línia 15)?
 - f) Com s'ha d'escriure correctament "a n'aquells" (línia 16)?
 - g) Localitza els barbarismes que apareixen a les línies 14 i 16.
 - h) Localitza i corregeix una forma incorrecta de femení (línia 11).
 - i) Hi apareixen formes pronominals davant verb que no s'ajusten a la normativa actual, corregeix-les.
 - j) Quin gal·licisme apareix a la línia 18?
 - k) Quin col·loquialisme apareix a la línia 18? Quina és la forma correcta?
 - l) Quin refrany, aforisme o frase feta hi apareix?
2. Torna a llegir el text de Marià Manent de l'Annex 3 (text 4) i contesta les preguntes següents:
 - a) Per quines formes sinònimes de relatiu es podria substituir la forma "on" que apareix al text?
 - b) Marca els "que" relatius que hi apareixen. Indica'n l'antecedent i la funció.
3. Llegeix el text següent i llavors contesta les preguntes:

"Hem de ser sensibles a dues coses, i parlaré molt des del meu punt de vista personal. Jo sóc contemporaneista i, en l'aspecte científic, em trobo sovint més a prop dels contemporaneistes italians, francesos o anglesos, perquè estan tractant els mateixos problemes històrics que m'interessen a mi, i per tant, allò que em serveix a mi en temàtiques sobre identitats o estats nació, per exemple, és el mateix que estan estudiant ells. Evidentment, jo ho analitzaré des de la perspectiva catalana, però m'interessa el que diuen. La meva definició en tant que historiador és la d'especialista dels fenòmens de l'època contemporània, a tot arreu, partint d'un centre d'anàlisi que és Catalunya, però que també podria ser Espanya o Itàlia. Això implica una xarxa de relacions horitzontals al marge de les fronteres. Però també estic obligat a pensar en tant que ciutadà d'aquest país. Això no és contradictori, hauria de ser complementari".

[Borja de Riquer: Intervenció a la taula rodona sobre "Història i Historiografia"]

Localitza els "que" que apareixen al text i especifica si són conjuncions o relatius. En aquest darrer cas, indica'n l'antecedent i la funció.

2.7. Annex 5B (3a sessió català)

Pràctiques de correcció

1. Corregeix, si cal:

- a) També critica a la societat de consum.
- b) Empleats públics que tracten malament als consumidors.
- c) Estan a favor del consumisme per la raó de què ells mateixos se'n beneficien.
- d) A n'aquest indret del torrent, l'aigua duu molta força.
- e) Destruïxen i contaminen a les ciutats i perjudiquen a la natura.
- f) El president Marcos podia dominar a l'oposició interna que existia al seu país.
- g) Hi hauria d'haver un personal docent més convingut de què el català és un instrument imprescindible.
- h) Un altre exemple dels moments en que l'autor utilitza el present, és aquest.
- i) El ball començà i tot anava com una seda fins que l'amo, aprofitant que duia la cara tapada, estrenyé de més a la dona d'en Miquel.
- j) És un instrument imprescindible pels mestres que han de treballar a Balears.
- k) Totes les forces polítiques d'oposició ajudaren a la vídua del principal opositor, Benigno Aquino.
- l) La tècnica d'introduir al lector a la situació és difícil d'aplicar.
- m) Tracta an Pere com una criatura.
- n) Se n'adona de que el camí escollit és curt.
- o) El tema és la manipulació de que són objectes.
- p) Des de el meu punt de vista, passa massa gent d'un curs a l'altre.
- q) És director des de que és el teu sogre.
- r) Em preocupa el fet de què no vulgui menjar.
- s) Arribà en el moment què anunciaven aquella notícia.
- t) El caminai per el que caminaven les ovelles.
- u) Tothom fot a qui pot.
- v) Fer guanyar més doblers a les multinacionals i enganar a la gent.
- w) Ens diuen que des de que ha acabat el concurs han passat tres anys.
- x) Fixem-nos en què els mitjans de comunicació han contat la caiguda dels dictadors.
- y) No pareix que hi hagi moltes ganes ni necessitat de què s'aprovi.

2.8. Annex 5C (3a sessió català)

Textos de reforç

Text 1

Poesia és l'art de la paraula, entenent per Art la Bellesa passada a través de l'home, i per Bellesa la revelació de l'essència per la forma. Forma vull dir l'empremta que en la matèria de les coses ha deixat el ritme creador. Perquè consistint la creació en l'esforç diví a través del caos, en l'essència de l'esforç està el ritme, o sia, alternació d'acció i repòs. Així el trobam en el moure's les onades en la mar, i en el petrificat oneig de les muntanyes; en la disposició de les branques en el tronc, i en l'obrir-se de les fulles; en els cristalls de les pedres precioses, i els membres de tot cos animal; en l'udol del vent i el de les bèsties, i en el plor de l'home.

[Joan Maragall: *Elogi de la paraula i altres assaigs*]

Text 2

Un poema no s'explica; és a dir, les seves paraules no són canviables per unes altres, el seu cant no pot ésser dut més ençà de les nocions de les imatges que comporta, perquè justament la seva comesa és dur el lector més enllà d'elles, del camí d'una veu insubstituïble. Davant d'un poema, ni un crític ni l'autor mateix no sabrien sinó, des de fora, comparar els resultats presents amb els que en el curs del treball de composició han estat possibles; o, matèria més interessant, esbossar i valorar els accidents de vida exterior o profunda que precedeixen la concepció, que potser la predeterminaren. És això segon que he intentat de fer per a aquestes *Elegies de Bierville*, ara que per primera vegada surten

en edició pròpiament dita, a trobar un públic. Un públic de catalans que viuen a l'exili·li o en expatriació. Per un com ells foren escrites un dia; puguin alguns d'ells estimar-s'hi, com s'hi estimà ell mateix.

[Carles Riba: *Sobre poesia i sobre la meva poesia*]

2.9. Annex 6A (3a sessió castellà)

RELACIONES SEMÁNTICAS		
Concepto	Definición	Ejemplo
Monosemia	Un significante tiene un único significado.	<i>Nitrógeno, televisor</i>
Polisemia	Un significante tiene varios significados que guardan alguna relación entre sí.	<i>Carta (epístola, naípe, de un restaurante...)</i>
Homonimia	Un significante tiene varios significados que no guardan relación entre sí. Puede ser: - Homófona: suenan igual aunque se escriben diferente. - Homógrafa: suenan y se escriben igual.	<i>Vaca (animal)</i>
		<i>Baca (accesorio del coche)</i>
		<i>Canto (verbo cantar) Canto (esquina)</i>
Sinonimia	Un significado tiene varios significantes.	<i>Generoso – espléndido</i>
Antonimia	Dos significantes tienen significados opuestos. Puede ser: - Gradual: se establece una gradación entre un término y otro. - Recíproca: la existencia de un término implica la del otro. - Complementaria: la negación de un término supone la afirmación del otro. Mecanismos de formación: - Gramatical: se mantiene el lexema y se añaden prefijos. - Léxica: cambia el lexema.	<i>Frío – caliente</i>
		<i>Tío – sobrino</i>
		<i>Dar – recibir</i>
		<i>Moral – inmoral</i>
		<i>Delgada – gorda</i>
Hiponimia	El significado de un término está incluido en otro. Distinguimos entre: - Hiperónimo: término cuyo significado incluye el de otros. - Cohipónimo: cualquier término que comparte con otros algún rasgo semántico.	<i>Ropa:</i> - <i>Jersey</i> - <i>Cazadora</i> - <i>Pantalón</i> - <i>Falda</i>
Cambios semánticos	Cambios de significado que experimentan las palabras debido a diferentes causas: - Históricas: determinadas por el paso del tiempo. - Psicológicas: determinadas por factores políticos, ideológicos... - Sociales: palabras de uso restringido pasan a un ámbito más amplio o viceversa. - Lingüísticas: determinadas por influencia del contexto.	<i>Pluma (de ave) - pluma (de escribir)</i>
		<i>Invidente – ciego</i>
		<i>Ratón (animal) – ratón (informático)</i>
		<i>Un cortado (por un café cortado)</i>

2.10. Annex 6B (3a sessió castellà)

A partir del text de Vicente Verdú *La delgadez*, treballado en la primera sessió, contesta las siguientes preguntas sobre relaciones semánticas:

- a) Señala dos parejas de sinónimos que ha empleado el autor como mecanismo de cohesión.
- b) Sustituye estas palabras por un sinónimo sin que se altere el significado de la frase:

onomástica	reinserción
desvelos	superfluos
infame	apesadumbran
guarecido	maculaturas
morfología	ominosamente
descarrío	

- c) Señala dos parejas de antónimos que ha empleado el autor como mecanismo de cohesión.
- d) Sustituye estas palabras por un antónimo, explica el tipo de antonimia y cómo se ha formado:

moderna	cautivos
nauseabundo	gordo
ayuno	pecado
fondo	manchan

- e) En el primer párrafo se establece una relación de hiponimia entre una serie de palabras. Señálalas e indica cuál es su hiperónimo.
- f) Señala el homónimo correspondiente y explica el significado de ambas palabras:

hasta	cabe
para	sobre
ha	pesos

- g) Indica seis palabras polisémicas del texto y construye seis frases en las que varíes su significado.

2.11. Annex 7 (4a sessió català)

Prova específica d'avaluació

1. Llegeix el text següent i llavors respon les preguntes següents:

Jo no sóc ni sociòleg ni historiador, i heus ací que aquest llibre no serà el que hauria d'ésser. Però, hi ha encara, avui, un sociòleg o un historiador valencians que puguin encarregar-se de la feina? Sincerament: no els veig enlloc. Parlo sense petulància, amb una punta de melangia i tot. El nostre món intel·lectual és petit, i tothom sap qui és tothom: no hi ha més cera que la que crema. Tenim doctes erudits, és clar, i potser persones iniciades en l'estudi dels mecanismes socials. Ni als uns ni a les altres, no els nego la consideració científica que, sens dubte, s'han ben guanyat. Tanmateix, ja és simptomàtic que, fins en aquest moment, cap d'ells no hagi manifestat encara cap preocupació seriosa en el sentit que postulo. En la bibliografia valenciana recent –i també en la que no ho és tant–, abunden les monografies asèptiques, d'una neutralitat impàvida, i dignes: no hi trobem, en canvi, el conat de visió de conjunt, molt més que expositiva, amb la qual es despullés la contextura “problemàtica” del país i de la seva gent. Si res s'hi ha intentat, no pot ésser posat en el compte dels historiadors ni dels presumptes sociòlegs: ho han fet literats i polítics, amb el risc inherent d'unes conclusions frívoles o sectàries. Es veu que els tècnics indicats, o no s'hi atreveixen, o bé han patit d'una deplorable i indecorosa miopia “nacional”.

[Joan Fuster: *Nosaltres, els valencians*]

- a) Llegeix atentament el text de Joan Fuster. Detecta-hi les característiques lingüístiques i d'estil de l'assaig, i classifica-les:

Característiques generals de l'assaig	Característiques lingüístiques i d'estil	Exemples extrets del text

- b) Escribeu una forma sinònima de les paraules següents extretes del text:

melangia→

doctes erudits→

simptomàtic→

postulo→

conat→

despullés→

risc inherent→

conclusions frívoles o sectàries→

- c) Localitza al text 3 paraules polisèmiques i 3 de monosèmiques.

Polisèmiques	Monosèmiques

- d) Indica la funció dels "que" que apareixen a les frases següents extretes del text:

- "... un sociòleg o un historiador valencians que puguin encarregar-se de la feina?"
- "... no hi ha més cera que la que crema"
- "... i també en la que o ho és tant"
- "... Es veu que els tècnics indicats..."
- "...la consideració científica que, sens dubte, s'han ben guanyat".

2.12. Annex 8 (4a sessió castellà)

Prueba específica de evaluación

1. Lee el texto y contesta las preguntas:

[...] El espacio comunica. El espacio es signo de status. En una clase el profesor posee más espacio que los alumnos. Además los ve a todos, mientras que ellos no se ven o, en el mejor de los casos, ven por detrás al de delante. Esta es una disposición normal en nuestras aulas. Otra cosa es que se pongan en círculo y el profesor sea un punto más del anillo. En este caso, que se produce en pocas escuelas, algo ha cambiado, hasta el punto de que más de un profesor se niega a dar clase en dichas condiciones. De una manera inconsciente tiene la sensación de que la pérdida del espacio le ha despojado de su autoridad. Si entramos en una clase en seguida sabemos quién es el maestro. El índice identificador primario es el espacio.

Lo mismo ocurre en la iglesia. Yo recuerdo que en mi pueblo, de pequeño, la iglesia estaba perfectamente distribuida. Cada cual en su lugar y un lugar para cada cual. El rector que oficiaba tenía un gran espacio para moverse y una estupenda silla para sentarse. Los monaguillos también se sentaban en el presbiterio, pese a que disponían de menos espacio y de sillas diferentes. Y más abajo los feligreses. Pero, ¡atención!, los hombres a un lado y las mujeres al otro. Además, un espacio reservado para las familias ricas del pueblo, la clase dominante local. Cada una de estas familias tenía un cómodo banco afelpado con unos reclinatorios confortables. Era una zona reservada. Nosotros sabíamos que no podíamos ir a ella. Lo sabían todos. Aquel espacio era tan sagrado como el del párroco o de los monaguillos. Hoy ya no es así: la iglesia ha puesto en práctica la socialización del espacio y sólo en las grandes celebraciones conserva unos signos que tienen el regusto medieval de una sociedad dividida en “estados”, clases sociales, con autoridades, ricos y militares en lugar preferente, en su lugar. Porque el lugar que ocupa cada cual, su espacio, es un signo de lo que cada cual es. [...]

[Sebastià Serrano: *Signos, lengua y cultura*]

- a) Resume el texto y propón un título.
- b) Analiza su estructura y clasifícala.
- c) Señala la tesis que defiende S. Serrano y explica los argumentos que utiliza para defenderla.
- d) Analiza las características del ensayo con ejemplos extraídos del texto.
- e) Clasifica el texto según el subgénero ensayístico al que pertenece y justifícalo.
- f) Identifica dos parejas de sinónimos utilizadas en el texto.
- g) Sustituye las palabras subrayadas por un sinónimo de modo que no se altere el significado de la frase.
- h) En el texto se establecen dos relaciones hiponímicas. Señálalas, diferenciando el hiperónimo de los cohipónimos.

3. Bibliografia

- BARCELÓ, Pere [et al.] (2000). *Textos i contextos*. València: Bromera.
- BOLINCHES, Antoni (1998). *1000 pessics de saviesa*. Barcelona: Pòrtic.
- ORS, Eugeni d' (1982). *Glosari*. Barcelona: Edicions 62.
- ESTEVE, J.M. (2002). "Calidad y nostalgia". *Cuadernos de pedagogía*. [Madrid] 317.
- FERRATÉ, Juan (1994). *Jaime Gil de Biedma. Cartas y artículos*. Barcelona: Quaderns Crema.
- FORTUNY, J. [et al.] (1998). *Lengua castellana y literatura*. Barcelona: Teide.
- FUSTER, Joan (2000). *Aforismes*. Alzira: Bromera.
- FUSTER, Joan (1962). *Nosaltres els valencians*. Barcelona: Edicions 62.
- MACHADO, Antonio (1973). *Juan de Mairena II*. Buenos Aires: Losada.
- MANENT, Marià (1995). *Dietari dispers*. Barcelona: Edicions 62.
- MARAGALL, Joan (1978). *Elogi de la paraula i altres assaigs*. Barcelona: Edicions 62.
- MARÍAS, Javier (2002). "Así que confié en la Renfe". *El semanal*. [Madrid] 786.
- MATESANZ, Javier (2002). "Shylock". *Diari de Balears*. [Palma] (1/12/02).
- NEGROPONTE, Nicholas (1997). *Viure en digital*. Palma: Moll.
- PAVESE, Cesare (1970). *El oficio de vivir*. Buenos Aires: Siglo XX.
- RIBA, Carles (1984). *Sobre poesia i sobre la meva poesia*. Barcelona: Empúries.
- RIQUER, Borja (2002). "Història i historiografia". *L'Avenç*. [Barcelona] 274.
- SAGARRA, Josep M. de (1981). *Memòries I*. Barcelona: Edicions 62.
- SERRANO, Sebastià (1981). *Signos, lengua i cultura*. Barcelona: Anagrama.
- VERDÚ, Vicente (1984). *Sentimientos de la vida cotidiana*. Madrid: Ediciones Libertarias.
- VICENT GARCÍA, J.M. (2002). "Explicar els orígens de l'agricultura". *L'Avenç*. [Barcelona] 274.
- WOLF, Virginia (1991). *Virginia Wolf. Paper Darts*. Londres: Collins and Brown Limited.
- WOOD, Bernard (2002). "Toumai: ¿un ancestro molesto?". *Mundo Científico*. [Barcelona] 239.